

מנחת אשר – בתקופת הקורונה

והכרח לענין ברכה. ומשום כן נראה כנ"ל שודאי יאכל מרור דיש סברא גדולה לומר שאכן מחוייב הוא ויוצא יד"ח, אך לא יברך כמבואר.

ב

מי שאינו מרגיש טעם במאכל לגבי ברכת הנהנין

ועתה נדון בשאלה זו לגבי ברכת הנהנין, האם חייב לברך או שמא ברכתו ברכה לבטלה.

ויסוד הספק במה שאמרו (ברכות ל"ה ע"א) "אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה", ומסברא זו אמרו שחייב אדם לברך על האכילה, האם הכונה להנאת האדם מטעם האוכל שיש בו הנאה לחיך, או שמא ענינו הרגשת השובע, וזה עיקר הנאת האכילה, ד"צדיק אוכל לשובע נפשו" (משלי י"ג כ"ה).

והנה לגבי דין מאכלות אסורות, כבר כתבתי בכמ"ק (מנח"א מועדים ח"א סימן י"ז) דמה שכתב הרמב"ם (סהמ"צ ל"ת קפ"ז) דיסוד האיסור במאכלות אסורות הנאת אכילה היא, וגם מה דמבואר בחולין (קי"ג ע"ב) בשיטת רבי יוחנן דהנאת גרונו אסרה תורה אין הכונה להנאת החיך מן הטעם הערב של המאכל, אלא להרגשת השביעה שע"י האכילה, אך יש להסתפק בזה לגבי ברכת הנהנין במה שאמרו שאסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, האם הכוונה לעיקר הנאת האכילה וענינה שהיא התזונה והשביעה, או שמא להנאת המאכל, וחיך אוכל יטעם.

ואין להוכיח ממה שאמרו (ברכות מ"ד ע"א) השותה מים לצמא מברך, אבל מי ששותה מים משום שחנקתיה אומצא אינו מברך (שם מ"ה ע"א), דגם שם יש לפרש בשתי דרכים: א. השותה מים כשאינו צמא אינו נהנה כלל כי למים אין טעם מסויים וכל הנאת שתיתם אינו אלא לרוות צמאוננו. ב. אין במים להזין את הגוף ולהשביעו, וכל תועלתם והנאתם בזה שהאדם מרוה את צמאוננו, ומשו"כ אמרו שאינו מברך אלא כששותה מים לצמא.

מנחת אשר – בתקופת הקורונה

והתוס' (מ"ה ע"א ד"ה דחנקתיה) כתבו:

"דחנקתיה אומצא - ודוקא מים שאין לו הנאה כי אם לשתות מים לצמאון והנאה דחנקתיה אומצא אין זה נחשב הנאה אבל שאר משקים שלעולם הגוף נהנה מהן בכל ענין מברך ואפילו חנקתיה אומצא כדאמרינן לעיל (דף ל"ו ע"א) ואף על גב דלרפואה אתי בעי ברוכי".

ומפשטות לשונם משמע כדרך השניה, שכתבו דבשאר משקים "לעולם הגוף נהנה מהן בכל ענין".

ובמק"א דנתי במה שמצינו בכמה מקומות שאדם חייב לברך על האוכל אף כשאינו נהנה מהנאת החיך, ואלה הם:

א. האוכל קמח מברך שהכל כמבואר בשו"ע (סי' ר"ח ס"ה).

ב. האוכל פת שעטיפשה אף הוא מברך שהכל (סי' ר"ד ס"א).

אך באמת מבואר להדיא בשו"ע (סי' ר"ב ס"ב) דהאוכל בוסר כשאינו ראוי למאכל אינו מברך כלל, ורק כשראוי לאכילה ע"י הדחק מברך שהכל, וכ"ה במשנה ברורה (ר"ח ס"ק כ"א) לגבי קמח, וכ"ה עוד לגבי פת שעטיפשה (ר"ד ס"ק א' – ב').

אך נראה פשוט דכל זה אינו ענין כלל לנידון דידן, דשאני האוכל מאכל שאינו ראוי לאכילה ממי שאוכל אוכל ראוי ומשובח אלא שאינו מרגיש טעם.

והנה ידעתי מה שפלפלו האחרונים בברכות הנהנין אם תלוי בהנאת גרונו או בהנאת מעיו, עיין באגלי טל מלאכת טוחן ובאבני נזר (או"ח סי' קכ"ג), ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קכ"ג) ובארץ צבי (ח"א סי' כ"ח) שפלפלו בזה לגבי האוכל דרך צינור שהכניסו למעיו דרך גרונו, עי"ש.

אך כבר ביארתי (שם) שלענ"ד כל דבריהם בטעות, וחשבו שהנאת גרונו היינו הרגשת הטעם, וביארתי דיש ביסוד גדר אכילה שלש חלוקות:

מנחת אשר – בתקופת הקורונה

א. מעשה אכילה. שהיא הבליעה הטבעית דרך בית הבליעה וכל שמחדירים לו אוכל למעיו דרך צינור, אין כאן אכילה כלל, ואין זה ענין למה שנחלקו ר"י ור"ל (חולין ק"ג ע"ב) אם מאכלות אסורות בהנאת מעיו תליא או בהנאת גרונו, דבין כך ובין כך אין כאן אכילה כלל.

ב. הנאת אכילה. שהיא הרגשת השובע, ונחלקו בה ר"י ור"ל אם תלוי בשביעת המעיין או בשביעת הגרון, אך אין זה ענין לטעם הערב.

ג. דרך אכילה. שעניינה אכילה בדרך שבה האדם נהנה מן הטעם שערב לחיכו.

אך כבר נתבאר בדברינו לעיל, דנידון דידן שפיר הוי דרך אכילה כיון שאוכל כדרכן של הבריות ואכילתו חיונית לבריאותו ולחיו.

ובאמת תהיה זו תמיה רבתית לומר שאיש שמחמת מחלה אינו מרגיש טעם במאכל לא יברך על האוכל כל ימי חייו, והלא צדיק זה אוכל לשובע נפשו ולא יודה לקוב"ה על המזון.

ומ"מ נראה פשוט בעיני שחולה זה יברך ברכה ראשונה על כל אכילתו, וברכת המצוה יברך על המצה ולא על המרור כמבואר.

מד

היוצא מבידוד בחול המועד האם רשאי להסתפר

כבוד תלמידי אהובי המופלג

הרה"ג ר' ישראל מלכה שליט"א

היוצא מבידוד בחול המועד, ולא היה בידו להסתפר ערב יו"ט האם מותר לו להסתפר בחולו של מועד.

הנה איתא בשו"ע (סי' תקל"א סעיף ג' – ד'):